

היכל הוראה

דבר המשפט

בירורי הלכה בדיני חושן משפט וריבית | גליון ל"א | תשרי תשפ"ה לפ"ק

דבר המערכת

מתוך שבח ותהלה לכורא יתברך שמו הננו נותנים לפניכם היום ברכה, מהני מילי מעלייתא דמתאמרא בי מדרשא בענינים הנוגעים בדיני חו"מ, כאשר עיניכם תחזינה מישרים.

גליון הנוכח מיועד לבירורי הלכה בעניני ד' מינים וסוכות, וכמבואר בגמ' סנהדרין (דף ק"א) העיד רבי שמעון בן אלעזר משום רשב"ח כל הקורא פסוק בזמנו מביא טובה לעולם שנאמר 'ודבר בעתו מה טוב', וכן איתא בגמ' עירובין (דף נ"ד) רבי זירא אמר מהכא 'שמחה לאיש במענה פיו ודבר בעתו מה טוב אימתי שמחה לאיש בזמן שמענה בפיו', ופירש"י "שיודע לדרוש הלכות חג בחג", ועוד פירוש הביא רש"י "אימתי אדם שמח בתלמידו, בזמן שיש לו מענה כששואליו ממנו דבר הלכה".

והנה מצות ד' מינים מישך שייך לדיני חו"מ, כמפורש בתורה 'ולקחתם לכם ביום הראשון פרי עץ הדור, שצריך שיהיו לכם ולא גזולים, ומה נעים לפרש בזה כי מיד אחר יום הקדוש אחרי ששפכנו שיח לפני יוצר כל בתפלת נעילה "למען נחלל מעושק ידינו", מיד במצוה הראשונה שאחריו - מצות ד' מינים, צותה התורה שיהא לכם ולא יהא גזול.

ובימים קדושים אלו הזמן גרמא לקרוא 'ספר קהלת' בחג הסוכות, שעיקרו בא לכבד שכל העולם כולו הוא הבל הבלים, כי כל עניני גזילה וגניבה והמסתעף בא על ידי שמחשיב אדם כסף וזהב וחומד את שאינו שלו, אבל אם זוכה להכיר באמת כי הכל הבל, אזי נשמר מגזילה ושאר איסורים התלויים בממון, וטוב לו בעוה"ז ובעוה"ב.

יש לציין שאין לפסוק מתוך גליון זה דבר הלכה למעשה כיון שבכל מקרה משנתנה הלכה לפי הפרטים כמובן, וע"כ יש לדון לגופו לפי פרטי הענין.

בשם רבני הכולל מברכים אנו כל הקוראים וכל אחינו בני ישראל בברכת גמר החתימה טובה, ושנת גאולה וישועה ושנה טובה ומתוקה.

בין כסה לעשור תשפ"ה לפ"ק

המערכת

דברים העומדים על הפרק בעניני ד' מינים -

בשנים אחרונות העירו בני תורה אודות מוכרים שלא משלמים המעות להאלסעי"ל, האם מעכב לגבי קנין הלוקח

העירו בני תורה, דיל"ע דאפי' אם הקונים הד' מינים קנו בכל הקניינים המהודרות, עדיין לא עלתה ארוכה, כי המוכרים עדיין לא שילמו למי שסיפק להם הד' מינים, ונמצא שהם ביד המוכרים רק בקנין דרבנן בקנין משיכה, וא"כ לא מהני בזה ששילמו הקונים למוכרים בקנין כסף כדי שיהיה קניינם קנין מן התורה.

ונבאר בס"ד אמאי ליכא בזה שום חשש, ומקיים בזה "לכם" לכל הדיעות. (וקבלנו בזה תשובה מהגאון ר' שלו' מרדכי סג"ל שליט"א - הובא לקמן, עיין שם מהלך נפלא בזה.)

א לפי המחנה אפרים (הלכות משיכה סי' ב') אפי' מי שקנה בקנין משיכה יוכל להקנות לאחר, והאחרון קונה בשינוי רשות מן התורה. ולפ"ז מהני הקנין של הלוקחים אפי' שהמוכר קנה רק במשיכה שקונים בקנין משיכה. אולם יש אחרונים (דברי חיים על חו"מ סי' נ"א) שחולקים על דבריו, שקנין שינוי רשות מצינו רק בגזלן ולא בסתם מקח וממכר.

ב אם כותב המוכר להאלסעי"ל שטר שמחייב עצמו לשלם, מהני מדין זקפן במלוה והוי כקנין כסף הובא ברקע"א בריש סי' ק"צ. (אלא שבזה לא מהני זקיפת מלוה של ההאלסעי"ל שכותב בשטר, אלא צריך להיות מהמוכרים שהם כותבים זה בשטר.)

ג אפי' למ"ד שקניינים דרבנן לא מהני לדבר מן התורה, זה נאמר רק כדי לקיים המצוה, אבל לגבי זכותו למכרו ודאי אפי' מן התורה יש לו זכות, כיון שהחכמים אמרו שכך הוא דרך מקח וממכר, ורק לענין קנין לכם לא מהני. וכעין זה מצינו בהרבה פוסקים שלענין תפיסת מוחזק לא חשיב לכם, שלמרות שיש לו זכות לתפסו אבל אין זה שלו לענין לכם. וכן מצינו שיטת היראים הובא במג"א בס"ו תרל"ו שאפי' למד"א גזל עכו"ם מותר, אבל אינו לכם. הרי שאעפ"י שיש בידו כל הזכויות על החפץ, אינו שלו לגבי לכם. וכ"ז רק למי שקיבל את החפץ דרך קנין זה, שאינו שלו מה"ת, אבל אדם אחר יכול <<< המשך בעמוד 6

לשאלות "בדיני ממונות והלכות רבית":

0333 613 6565

אפשר גם לשלוח שאלות באימעייל:

dvarmishpot@gmail.com

שעות מענה בהיכל הוראה:

ימים א-ה:

משעה 1:00 עד שעה 5:00 אחה"צ

ערב שב"ק:

משעה 10:00 עד 12:00

0333 613 6565

ברורי הלכה ובו יתבאר 'לכם' לענין ד' מינים סוכה ופת לליל הראשון

איסור הנאה, די"א דכיון שאינו יכול ליהנות ממנו אין לו בעלות עליו, אבל י"א שיוצא בו דשפיר נחשב 'לכם' כיון דלא שייך לאחרים. הרי שנחלקו הראשונים בזה האם הצריכה התורה שיהא דוקא שלו, או עיקר הקפידה שלא יהא שייך לאחרים.

והפמ"ג (תרמט מ"ז סק"ג) הביא להלכה בשם כפות תמרים (סוכה דף ל"א) שאינו יוצא בלולב של הפקר.

ונביא כמה דיונים המבוארים בפוסקים שנראה שיש לתלותם במח' הנ"ל.

לולב של גוי למ"ד גזל עכו"ם מותר

ג. ויש עוד נפק"מ בזה לפי המ"ד דגזל עכו"ם מותר האם נחשב 'לכם'. המג"א (סי' תרל"ז) הביא בשם ספר היראים דלא מיקרי לכם, והקשו הפוסקים דכיון שיכול לתפסו א"כ למה לא נחשב לכם, ומה עוד צריך שיהא לכם, דהא יכול להשתמש בו כרצונו ולמה אין זה מועיל שיחשב לכם [ראה אבני מילואים (סי' כח סק"ג)]? ולפי הנ"ל יש לבאר דסבר היראים דלא די במה שאין לאחרים בעלות עליו, אלא מדין לכם צריך בעלות שלו דוקא, וכאן בגזל עכו"ם יש לו השתמשות לחוד ולא בעלות, ולכן לא הוי לכם.

גם יש לבאר בזה מה שנחלקו הפוסקים אם קנין דרבנן מועיל לדאורייתא לענין מצות ד' מינים, די"ל דהפקר ב"ד הפקר מועיל רק לעשותו הפקר אבל לא שתחשב כהקנאה כמבואר במקור חיים (סי' תמ"ח סק"ט), וא"כ אינו שלו אלא בעלים אחרים והוי רק הפקר, ותלוי אם יוצא בהפקר כנ"ל.

וכן מובן בזה מה שנחלקו הראשונים אם קנין לזמן נחשב לכם, כמובא באריכות בקצוה"ח ריש סי' רמ"א, והיינו דבשעה שמקיים מצות לולב הרי הוא הבעלים על הלולב לכל דבר, ואין בעלות אחרת מעורב בה. אבל אם קפידת התורה שיהא בעלים על הדבר, א"כ י"ל שצריך בעלות לעולם ובלא"ה חשיב רק קנין פירות. וראה בברורי הלכה ראייה לזה מלשון הראשונים.

בירורי הלכה

- א ראה בה"ל דהביא בשם בכר"י דהראשונים החמירו ביו"ט שני כמו יו"ט ראשון, והעולם אינם נוהרים בזה
- ב ולטעם זה יש לשלם הכל ולא סגי בפרוטה אחת, (או ישלם פרוטה אחת והשאר יזקוף עליו במלוה) אע"ג דלענין קנין כסף יש אומרים דמועיל פרוטה אחת, ראה סמ"ע וט"ר יש סי' ק"צ. [יש לחלק דדוקא לענין קרקע פליגי, אבל לענין מטלטלים לכונ"ע קנין כסף הוא דמי המקח, כדמשמע באבני מילואים סי' כ"ט סק"ב, דלימוד של מטלטלים הוא הפוסקים אחרים דהם דמי שויות, ומשמע דהנידון הוא רק לענין דמי קרקע, וצער"ע בזה, ולפ"ז אפי' לטעם כד שיהא קנין מעות מה"ת צריך לשלם הכל].
- ג דדוקא אם אמר כפי מה שישומו שלשה אבל מה שאומר כפי שישומו המוכר לא מהני. כ"מ בתשובות והנהגות ח"ג סי' קפ"ט.
- ד ומרן הגר"ז זצ"ל כתב באגרת להגאון ר' איסור זלמן מעלצער זצ"ל (כאשר הגר"ז קנה האתרוג בשליחותו) 'שלעת עתה יקנו לי את האתרוג מתנה שלא יהא בכלל משך ולא פסק'.
- ה אולם האחרונים ביארו בדעת היראים כיון דאחרים יכולים לתפסו ממנו, ובאמרי בינה הלכות יו"ט סי' כ"א מבואר דהגוי הנגזל יכול לתפסו, ולפ"ז פשוט דלא הוי לכם דנחשב כאילו יש בעלים אחרים ע"ז.
- ו ונמצא לפ"ז דלא סגי דלכל דבר השתמשות ה"ה שלו, דאין לו שם בעלים באמת כיון שלא קנה אותה, וכן מבואר בפתחי תשובה בריש הל' גזילה בשם הנודה ביהודה דכיון דצריך דעת מקנה להקנותו ודוקא אז קונה, ומבאר דלפי דברי היראים בכל דבר שאינו מקפיד אינה מקודשת, כיון דהבעלים לא קנהו א"כ אינו שלו, כמו גזל עכו"ם הגם שיוכל ליטלו אבל אינו שלו. והאבני מילואים חולק ע"ז וסובר דכיון דאינו מקפיד בזה לחוד הוי כהפקר והוי שלו, ושם בפתחי חותם הביא בשם הקה"י שציון לדברי הרמב"ם בה"ל לולב דמבואר שאינו מקפיד אינו מועיל דהוי שלו, והלח"מ דן שם בדברי הרמב"ם.
- ז ויש לבאר בדרך אחרת, דלכונ"ע צריך בעלות, ונחלקו האם נחשב זה בעלות כיון שאינו לעולם רק לזמן, או לאידך גיסא י"ל דלכונ"ע לכם הוא שלא יהא מעורב בה בעלים אחרים, ופליגי האם סגי דבשעה שמקיים את המצוה אינו מעורב בה בעלות אחר, או ש"ל שצריך שלעולם לא יהא מעורב שייכות עם בעלים אחר, ודו"ק.
- ח בב"ב (דף קל"ז ע"ב) בסוגיא של אחרין מבאר הגמ' דודאי יוצא חובת אתרוג דאל"כ למאי יהביה, ומבאר הרשב"ם ז"ל: 'שהרי אין בו פירות אחרות והגוף אינו יכול למכור ולאכול ולא ניתן לראשון אלא לקיים בו מצות נטילה ולכן קרינו ביה דאין לשני כח בו כל זמן שראוי לזה הראשון לצאת בו וכו'. אבל הרא"ש מבאר דאחרין הוי כמו מתנה ע"מ להחזיר, וביארו האחרונים דס"ל להרא"ש דקנין הגוף שייך רק היכא דלית ביה שום זכות באתרוג זה חוץ ממנו, הרי מבואר דנקט הרא"ש דצריך שלא יהא שום שייכות בעלות של אחר.
- ולכא' ביארו מחלוקתם הוא בהנ"ל, דלפי הרשב"ם העיקר של לכם שלא יהא בעלים אחרים, ובזה אפי' שהוא אין לו בעלות עולם, אבל כ"ז שהוא שלו אין לאחר כלום וזה סגי שיהא לכם, אבל הרא"ש סובר שיש דין שיהא עליה 'שם בעלים', ולפיכך כיון שיש לאחר זה בעלות אחרת הרי זה חסרון של לכם, ודו"ק.

ד' מינים

'לכם' בד' מינים

א. נפסק להלכה בסי' תרנ"ח ז"ל: "אין אדם יוצא ידי חובתו ביום ראשון בלולב של חברו שהשאלו דבענין לכם משלכם". ועל כן צריכים ליהזר לשלם עבור ד' מינים לסוחרים לפני יו"ט, כדי שיקנה אותם בקנין מן התורה די"א דמה"ת אינו קונה במשיכה (משנה ברורה שם), ולכתחילה יש לשלם במזומן שהוא קנין מעות לכל הדיעות. וזה מועיל יותר מקרעדי"ט קארד וכן טרענספי"ר בבאנק, שיש לעיין אם מועיל מדין קנין מעות.

ונכון לציין דהגם בשנה זו שנת תשפ"ד דיום ראשון חל ביום השבת נוגע כל הלכות של לכם גם ביו"ט שמחמירים כמו ביו"ט ראשון. (פמ"ג)

בנוסף לטעם הנ"ל, מועיל ג"כ שעי"ז ליכא חשש של גזל אם שכח לשלם, וגזולה פסול גם בשאר הימים משום מצוה הבאה בעבירה (שבט הלוי ח"ז סי' פג), וכן שלא יהא המוכר עייל ונפיק אזוזי שאז הוי מקח טעות למפרע, ואינו יוצא ב"ז. וכן צריכים להיזהר שלא לקנות אתרוג בלי לפסוק המחיר, שאז אינו קונה אפי' במשיכה, אפי' לדיעות הסוברים שמשיכה מועילה למצוה דאורייתא שיהיה לכם, ואפי' אם אמר ל"י שישלם כל מחיר שיושת עליו (כמבואר בחו"מ סי' ר"ט).

אם הפקר הוי 'לכם'

ב. ויש לחקור בדין 'לכם' דממעטינן גזול ושאל, האם צריך שיהא לו בעלות על הדבר בקנין, או שמא עיקר קפידת התורה שלא יהיו של בעלים אחרים, דהיינו גזולה ושאלה. ונפקא מינה ללולב של הפקר אם מכוין שלא לקנותה, וכמו שחקר ב'ערוך לנר' עמ"ס סוכה (ז.ז).

ומבאר שם דתלוי במחלוקת הראשונים אם יוצא בלולב של

אונאה בד' מינים

ע"י העבירה, דכיון דאם היה משלם דמיו ג"כ היה יכול לקיים המצוה, ולא בא לידו בזה ששילם פחות משווה, וצ"ע.

ד. יש לעיין באופן שהיה אונאה בקנין האתרוג [להסוברים דשיין בו אונאה^ט] האם יוצא בו משום 'לכם', ובאופן שנתאנה בשתות דקנה ומחזיר אונאה, ודאי שאם משלם האונאה מיקרי לכם, ורק יש לדון אם אינו רוצה לשלם האונאה. ולכאורה תלוי בפלוגתת הפוסקים בגדר איסור אונאה, האם דומה לגזילה וחיוב השבת אונאה גובע מהפסוק של "והשיב" [ראה בברורי הלכה], וא"כ י"ל שהגזילה הוא כלפי דמי המקח ולא לענין גוף המקח, ולפ"ז נחשב לכם אפי' אינו משלם לו המעות, ולא נחשב האתרוג כגזול^ט. אבל אם נאמר דנחשב גזילה מצד עצם המקח, א"כ יל"ע האם נחשב לכם כל זמן שלא שילם המעות.

סוכה

לכם ב'סוכה'

ה. מבואר בגמ' (סוכה דף כ"ז ע"ב) דסוכה שאני מלולב ויוצא אף בשאול, כמו שמרבינן מקרא 'כל האזרח' שיוצא אפי' בסוכה שאולה, אבל מ"מ ממעטינן מקרא דסוכה גזולה פסולה.

ומדברי גדולי הפוסקים מבואר דיש ללמוד ב' מהלכים בזה, די"ל דכיון שיש ריבוי דשאולה כשרה, א"כ מבואר דא"צ שיהא שלו, ורק יש מיעוט מיוחדת לענין סוכה גזולה שאינו יוצא בה, וי"ל בדרך אחרת איפכא דודאי צריך ג"כ בסוכה שיהא שלו, ודוקא בשאולה יש ריבוי מיוחד דהסוכה כשרה כיון דיש לו בה עכ"פ קנין פירות^ט, [ראה בברורי הלכה שהבאנו דברי הפוסקים שדנו בזה^ט].

ונראה נפ"מ בזה, בספיקא דקי"ל המוציא עליו הראיה באופן שאם תפס האחר אין מוציאין מידו, דלענין לולב ודאי אינו יוצא כיון דאינו לכם, ויש לדון לענין סוכה מה דינו. ולכאורה תלוי בב' דרכים הנ"ל, דאם צריך קנין - עכ"פ קנין פירות, א"כ בזה שאין לו בה קנין רק יש זכות להחזיק 'אין מוציאין מידו', א"כ אינו יוצא, אבל אם רק גזולה אסרה תורה זה שאינו גזולה יוצא בה, וכן הוא דעת החת"ס ריש לולב הגזול שיוצא בסוכה כזו.

[וכן י"ל דבזה תלוי המח' משנ"ב ומחצ"ה (ראה בה"ל סי' תרל"ז ס"ב ד"ה לא יצא) דאם גזל סוכה ואחרים ישבו בה האם יצאו. דעת מחצ"ה בדעת מג"א שאינו יוצא, אבל המ"ב שם מבאר דאין זה ברור די"ל דדוקא בלולב דפסול שאול א"כ בלולב הגזול האחר ג"כ אינו יוצא דלא גרע משאול, אבל לענין סוכה דיוצא בשאול י"ל דדוקא למי שגזל מיקרי סוכה הגזול אבל אחרים יוצאים בה. ולכאורה תלוי בנידון הנ"ל, דאם נאמר דיוצא דוקא בשאול דהוי קנין פירות, א"כ לא הוי שאול ואינו יוצא^ט, אבל אם נאמר שהתורה הקפידה דוקא בגזילה שאינו יוצא, ולגבי אחרים לא נחשב גזול א"כ יוצאים בה.]

ונכון להביא דברי השו"ע הרב מ"ש בזה, (סי' תרל"ז סעיף ב) וז"ל: "אעפ"כ יוצא אדם יד"ח בסוכה שאולה, דכיון שנכנס לה ברשות הרי היא כשלו, ולא נאמר לך משלך אלא להוציא את הגזולה", ואח"כ מבאר דיוצא בסוכה גזולה דקרקע אינה נגזלת והרי היא כשאולה. ולכאורה דבריו סותרין זא"ז, כי מתחילת דבריו משמע דצריך שיהא

[ויש להביא ראיה ממה שמבואר (הל' סוכה סי' תרל"ז) לענין תקנת מריש דהגם דעדיין מחויב לשלם המעות אעפ"כ נחשב 'לכם'.^ט אולם לענין תקנת מריש נחלקו הראשונים כשאינו רוצה לשלם האם יוצא משום לכם, כיון שלא שילם המעות א"כ אינו יוצא בה, וכ"פ המג"א (שם), א"כ ה"ה בזה. ויש לחלק דדוקא לענין תקנת מריש, אם אינו רוצה לשלם הפקיעו חכמים תקנתם ודינו כמעיקרא שפסול משום גזילה, אבל אם נאמר דדין קנה ומחזיר אונאה זה דין תורה (די"מ דדי"ז דקנה ומחזיר אונאה הוא ג"כ תקנת חכמים), י"ל שאין כאן הפקעת ההיתר כאשר אינו רוצה להחזיר המעות, ואם כן אפשר להביא ראיה מדין הרגיל של מריש, ואע"פ שמחוייב לשלם מעות, אין בזה חסרון ב"לכם".]

וכל זה לענין אונאת שתות, אבל לענין אונאה יותר משתות דקי"ל דלא הוי ביטול מקח ממילא ורק אם חוזר בה הרי זה ביטול מקח^ט, א"כ יל"ע במקרה שלא ביטל המוכר את המקח לפני סוכות, האם נחשב לכם ביד הלוקח, דלכאורה דעד שלא חזר בו המוכר הרי הוא שלו, ולענין קדושין יכול לקדש בו כמבואר בנתיבות ריש סי' רכ"ז. אבל נראה דיש לעי' טובא לענין 'לכם' שאינו דומה לקדושין דליכא דין של לכם ומועיל אם נותן אפי' הנאה, ובזה דעכ"פ עכשיו הוא שלו מועיל לקדושין, אבל לענין לכם י"ל דכיון שיכול המוכר לחזור א"כ אין זה 'לכם' (רק אם נתרצה הוי מקח למפרע). וי"ל דלפי השיטות דקנין לזמן מהני והוי 'לכם', א"כ ה"ה בזה שיוצא, אבל לפי שיטות שצריך קנין לעולם יש להסתפק בזה, דגרע מסתם קנין לזמן כיון שבכל רגע יכול לבטל המקח. [וג"כ יל"ע בזה אם חוזר האם הוי חזרה למפרע, או אם הוי רק חזרה מכאן ולהבא.]

ובלבד כל זאת יל"ע שמה אינו יוצא משום מצוה הבאה בעבירה. ויש לדון אם שייך בזה מצוה הבאה בעבירה, דהמצוה לא בא לידו

בירורי הלכה

ט בשו"ת בית יצחק (או"ח סי' קז) מבואר דבאתרוג נחשב כדבר שאין לו שער ידוע וע"כ אין בו אונאה, אבל מסיים תלוי בפלוגתא וע"כ יוכל לטעון קים לי שאין בו אונאה, עי"ש.

י ונראה שבזה פליגי הב"י והב"ח בחו"מ ריש סי' רכ"ז, דמבואר שם שאינו לוקה מטעם הלכה 'גזילה שאינו לוקה עליו', והב"ח נקט שהוא ממש כגזילה 'שהוא לאו הניתק לעשה ואינו לוקה עליו', ועי' בפנ"י ב"מ דף נ"ו שמשמע שלמד שהוא מדין של והשיב. אבל מדיוק לשון הב"י משמע שבא לאפוקי מזה ונקט שאינו גזילה ממש, אלא כל דינו הוא רק משל להביא ראיה שאינו לוקה עליו, אבל אינו ממש גזילה, עי"ש.

יא ועדיין יש לפלפל בזה, דאפי' לפי הצד דהוי לכם י"ל דנחשב גזולה דהיינו דכיון דמעטינן 'דלא יאה גזולה', וכיון דבא לידו בגזילה נתמעט שאינו יוצא, [וראיה מסוכה דלפי הרבה פוסקים א"צ שיהא לך ואפ"ה דיש חסרון בסוכה גזולה, א"כ ה"ה בזה דאפי' דליכא חסרון של לכם אבל עדיין חשיב גזולה], אבל יש לעיין בזה כיון דהגזילה נחשב רק כלפי הדמים, א"כ י"ל דכלפי החפץ לא נחשב כלל גזילה.

יב אבל יש לחלק דהיינו דוקא לענין סוכה דלא בעינן לכם, אבל לענין אתרוג דבעינן לכם אולי לא נחשב 'לכם'. ושו"ר באבני מילואים (סי' כח ס"ק ג) שדן לענין קנין לזמן האם נחשב לכם, והביא ראיה מהדין של תקנת מריש דאפי' הוא רק לשבעה דקנין לזמן נחשב לכם, וכתב דאין לחלק בין לולב לסוכה, דהרי תקנת מריש הוא אפי' לפי ר"א דסובר שאינו יוצא בסוכה שאולה כמו אתרוג, ואפ"ה סובר דמועיל תקנת מריש, ולפ"ז יש ראיה גם לנידון דידן.

יג כמבואר בסמ"ע ונתיבות ריש סי' רכ"ז.

יד ולפ"ז מובן דברי המג"א סימן תרל"ז שהביא דברי היראים דמירי לענין אתרוג ומדמי זה לענין סוכה, דלכא' בשלמא באתרוג שצריך 'לכם' מובן דיש לומר דבגזול עכו"ם יש בה חסרון של לכם, אבל בסוכה שא"צ שיהא שלו דאפי' שאולה יוצא, א"כ למה גרע בזה בגזול עכו"ם. אבל לפי הנ"ל מובן די"ל בדעת המג"א דסבר דגם בסוכה צריך שיהא שלך ועכ"פ קנין פירות, ועי"כ זה גרע כיון שלא קנאה אפי' קנין פירות, הגם שבפועל הוא בידו לעולם, ודו"ק.

טו החכמת שלמה (סי' תרל"ז ס"ג) מבאר שהסיבה דיוצא בשאולה אינו משום קנין פירות, אלא משום ריבוי של 'כל האזרח', וכ"מ בפנ"י בסוכה דף ל"א דבקרע אינה נגזלת כשאולה דמי עי"ש, אבל הרבה אחרונים (חזו"א סי' ק"נ אות כ"ב) למדו שהטעם שיוצא בסוכה שאולה הוא משום שיש לו קנין פירות.

טז אולם לפי דעה זו צ"ע האך יתיישב הגמ' לענין גזילת קרקע שיוצא בה כיון דקרקע אינה נגזלת 'הוי כשאולה', דאיזה קנין יש לו? ואפשר דאפי' שאין בה קנין גזילה משום קרקע אינה נגזלת, אבל יש לו קנין כשאולה בזה שתקף, והא ראיה די"א דשייך בזה שואל שלא מדעת גזלן, הרי דלענין שאלה שייך אפי' בקרקע, ודו"ק.

פסקי הלכות ולקוטים -

ולפ"ז יש ג' דרגות בדבר: א' - גזולה שאינו יוצא בו, ב' - דבר שאינו גזול אבל ג"כ אינו שואל כמו בתקף לחבירו או סוכה ברחוב יוצא בו שלא נתמעט מקרא^ט, אבל אינו לכתחילה כיון שאינו שלך. ג' - שאלה דיוצא לכתחילה שנחשב שלך.

פת גזולה

המטה אפרים (סי' תרכ"ה סנ"ה) מחדש שבלילה הראשון אינו יוצא בפת גזולה, וכמבאר שם בקצה המטה דילפינן מגז"ש ממצה, ושם אינו יוצא משום מצוה הבאה בעבירה, וא"כ ה"ה בזה.^ז

וראה בברורי הלכה להפוסקים (ראה אמרי בינה פסח סי' כ"ה, שפת אמת סוכה דף ל"ה) שחששו לענין מצה במזמין אורחים וב"ב בביתו שצריך לקנות המצה כדי שיהא שלהם, האם לענין סוכה בלילה הראשון צריך להקנות הפת.

ע"י הרה"ג ר' ברוך אברהם עסטרייכער שליט"א

ראה"כ ומרבני היכל הוראה 'דבר המשפט'

בירורי הלכה

יז ואין לפרש דגזולה מצד אחד יותר מועיל כיון שהוא לגמרי תחת ידו, ולא צריך לזה שהשאלו לו מדעתו, דמפורש בהדיא בסוף דבריו דדוקא בשאלה נחשב כשלו, אבל זה לא חשיב כשלו.

יח ולכאורה ראייתו הוא מדברי המג"א דמבאר דאין לברך עליה, הרי דאפ"ל דלא הוי מצוה הבאה בעבירה אין לברך, והקשה הא"ר הובא שם בפמ"ג דיש לחלק דדוקא בגזילה הוי מצוה"ב, אבל כיון שקרקע אינה נגזלת לא שייך כלל מצוה הבאה בעבירה, ולדברי השו"ע הרב מאירים הדברים כפתור ופרח, כי כונת המג"א דרק בדיעבד יצא ולכתחילה אינו יוצא, וכן לשון המג"א 'כיון דלא קניא' דבפשוטו קשה מה בא לומר דהא א"צ להיות קניא, אבל לפי דברי השו"ע הרב א"ש דכמו שאינו מברך דלענין ברכה החמירו, וא"כ ה"ה לענין זה כיון דלכתחילה אין לעשות כן, לא שייך לברך, שאינו מברך אלא מנאץ, ודו"ק.

יט וצ"ע דכיון דאמרינן דשאלה הוא ג"כ שלך, א"כ מהיכ"ת לומר דבתקף חבירו דמשום קרקע אינה נגזלת 'הוי כשאלה', והרי י"ל דדוקא בשאלה שהשאלו לו מדעתו נחשב כשלו. וצ"ל דכיון דאינו שלו ממש, לא שייך לומר דממעט בזה כגזילת קרקע, אבל לענין לכתחילה ראינו שתורה רצתה שיקיים בזה מצוה כשלו, [והוא חידוש שחילקה התורה בין ב' דרגות לענין לכתחילה ובין בדיעבד].

כ וכפי שמבואר שם הסיבה דהוי משום מצוה הבאה בעבירה, ושם מבואר ב' טעמים בפוסקים א' משום דילפינן מגז"ש מחלה שצריך שיהא 'לכם', ב' משום מצוה הבאה בעבירה, ראה בה"ל בס' תנ"ד, (ולפ"ז הפסול של מצוה"ב ה"ה מה"ת)

ויל"ע אם שייך גם בסוכה הטעם של דצריך שיהא לכם מהלימוד של הג"ש כמו במצה מחלה, וי"ל דאין ללמוד כל הפרטים ממצה דרק למדינן לעצם חיוב המצוה שיש חובה לאכול בלילה הראשון ואינו כמו הלילות דאי בעי אכיל, אבל להפרטים אינו נלמד כמו שראינו שאינו מחויב לאכול 'מצוה' בליל סוכות,

הגם שמבואר בפמ"ג סי' תרמ"ג מב"ז סק"ד דבליל ראשון של סוכות אינו יוצא ידי חובתו אלא בפת היוצא במצה ולא בעשירה זהו לענין עשירה דהא גם לפמ"ג מודה דל"צ להיות שלא יתחמץ, וא"כ מאיזה טעם ילמוד שלא יהא עשירה דכל הדין שם ה"ה משום שיהא ניכר כן מבואר בדברי קצה המטה סי' תרכ"ה סק"ד.)

ומשור"ה מבאר דהטעם דכיון שיש חובה לאכול בלילה הראשונה, ולפ"ז מובן דרק משום טעם של מצוה הבאה בעבירה שייך לפסול פת גזולה, דכיון דלמדינן שיש חובה לאכול פת, א"כ אם בא בגזולה ה"ה מצוה"ב.

ולפ"ז יהא נפק"מ דלענין פת בסוכה לא יצריך להקנות הפת להאורחים אפ"ל לפי הפוסקים דבמצה יש חומרה להקנות המצה, אבל בסוכות ל"צ שיהא לכם, רק שלא יהא גזולה משום מצוה הבאה בעבירה.

פסקי הלכות ולקוטים -

קנין ד' מינים בקונה בהקפה

**רישומי תמצית דברים שנמסרו בע"ה בשיעור לרבים
ע"י הגאון הגדול ר' שלו' סג"ל שליט"א**

אב"ד בב"ד של הגר"נ קרליץ זצ"ל ומרבני היכל הוראה דבר המשפט

ומסירה, [בדבר שאפשר להגביה צריך דוקא הגבהה, ובשאר דברים משיכה, חוץ מבט"ח וספינה שבהם לפעמים מועיל מסירה].

לר"י ד"ת מעות קונות ורבנן תיקנו שלא יקנה רק במשיכה, ולר"ל משיכה קונה מה"ת, ונחלקו הראשונים איך נקטינן להלכה, וזה נוגע בעיקר לענין קנינו של נכרי, דמבואר בגמ' דהא בהא

א. ביו"ט הראשון של חג אין אדם יוצא בלולבו של חבירו דבעינן ולקחתם לכם משלכם, וצריכים לדקדק שיהיו הד' מינים קנויים לו באופן המועיל.

ונחלקו ר"י ור"ל בדין קנין מטלטלין, כי ישנם שני סוגי קנינים יסודיים במטלטלין, א' קנין מעות, ב' קנין משיכה, הכולל גם הגבהה

תליא, דלר"י נכרי קונה רק במשיכה ולר"ל רק במעות, וזה נוגע למעשה לענין הקנאת בהמה מבכרת ומכירת חמץ לנכרי, למעשה הוי ספיקא דדינא, ובשו"ע י"ד (סי' ש"כ ס"ו) איתא דיש לעשות שני הקנינים.

ודעת רוב הפוסקים כר"י דד"ת מעות קונות ומשיכה אינו אלא מדרבנן, ונמצא דמי שקנה אתרוג ולא שילם עדיין מעות כלל, אין לו רק קנין דרבנן, וידועה מחלו' הקדמונים אי קנין דרבנן מהני לדאו' או לא, והמחנ"א (קנין משיכה סי' ב') הוכיח דעת כמה ראשונים דאינו מועיל ועפ"ז כתב דצריך להקפיד לקנות אתרוג בקנין מעות ג"כ.

ב. ובאמת יש כמה צדדים להקל בזה, א' דדעת הרבה ראשונים ופוסקים דקנין דרבנן מהני לדאו' דהפקר ב"ד הפקר, ב' הנוב"י (תנינא אה"ע ס"ד) מחלק דכשקנה קודם קיום המצוה מהני לכו"ע, ג' האמ"ב (קניינים סי' ט"ו) כתב לחלק דקנין שבעיקרו מצאנו בתורה לכו"ע מועיל. ד' הרבה אחרונים כתבו דמועיל מדין סיטומתא אחר שנהגו ע"פ חכמים לקנות בו. ועוד צדדים יש בזה, אך עכ"פ לכתחילה ודאי עדיף לא לסמוך על כל זה ולעשות קנין מעות. וכמוש"כ המשנ"ב (סי' תרנ"ח סק"י) שהעתיק דברי המחנ"א [שהובא בשע"ת שם] להלכה.

[ויש להוסיף כי מלבד זה כדאי ונכון לשלם כל המעות כדי שלא יבואו לידי חשש ביטול מקח כמוש"כ הפוסקים לדון בזה, מה גם כשהמוכר מקפיד בזה, או שיש חשש שישכח לשלם דמצד הל' עושק וגזל צריך מאוד להזהר בה].

אכן יש שהעירו, דלפי המצוי שהרבה מוכרי ד' מינים קונים הסחורה מסוכנים ואין משלמים קודם החג, כך שלכא"ל לא יועיל מה שישלם למוכר, כיון דהמוכר בעצמו לא קנה בקנין כסף, ואכן במחנ"א מפורש דבכה"ג אין גרעוּתא כיון דאיכא יאוש ושינוי רשות אלא שכבר העירו עליו דא"כ ביאוש לבד נמי סגי, דהא בהיתרא אתי לדידה, ואי לא סמכינן ע"ז דלא ברירא דיש כאן יאוש הרי גם שינוי רשות לא יועיל.

ג. והנה לגופם של דברים כבר העיר המשנ"ב דכשהביאו לביתו יש קנין חצר שהוא מה"ת שנלמד מגבנה וגט, אך יש שפקפקו בזה ונבאר קצת.

האחרונים דנו אליבא דר"י דמשיכה אינה קונה מה"ת, איך קונה המוכר הכסף, ויש שכתבו דבאמת א"צ לקנות הכסף וסגי במה שבא לידו, וכ"כ הגר"ש וביאר שהמוכר קונה המעות ג"כ ע"י קנין כסף שנעשה במקח זה, אך בפשטות צריך קנין בקבלת המעות, ויש בזה ב' דרכים, א' עפ"ד התוס' (ע"א ע"א ד"ה פרדשני) דבמתנה מועיל משיכה אף לר"י, ומשום דלא מחסר מעות, וה"נ לענין קנין הכסף ע"י המוכר דינו כמתנה, ב' להרמב"ן (ב"מ מ"ז ע"ב) דס"ל דגם במתנה אין מועיל רק קנין סודר או חצר לא יועיל גם בזה קנין משיכה, אלא דכיון דמועיל קנין חצר מועיל גם קנין יד, וכמו שביארו האחרונים דיש ב' קנינים ביד, א' מצד הגבנה וב' מצד קנין יד כחצר, ונ"מ דבזה צריך להיות בתוך ידו, [ולדעת הגרע"א והנתיה"מ (ע"ל פ"ת אה"ע סי' קל"ט סק"ד) צריך שיהיה כולו בתוך אויר ידו], משא"כ מצד הגבנה סגי אף מוגבה מכחו וכדו', ועכ"פ גם בקנין המעות יקנה המוכר ע"י קנין יד.

ד. והנה הקצוה"ח (סי' קצ"ח סק"א) העיר ע"ד הרמב"ן במש"כ דמועיל קנין חצר במתנה, דהא אם משיכה אינו מועיל מה"ת גם חצר אין מועיל דעיקרו מטעם יד, ופשיטא ליה להקצוה"ח דגם קנין יד אינו מועיל מה"ת לר"י, אך הרבה אחרונים חלקו על הקצוה"ח והעלו דקנין יד מועיל לכו"ע, ורק הגבנה ומשיכה אינו מועיל, אכן באמת מצאנו לתוס' (ע"ז שם) לענין נכרי שכתבו דלר"ל דאין משיכה מועלת בעכו"ם אף חצר אינו מועיל, והאריכו בזה הפוסקים.

ושמעתי ממו"ר הגאון רבי יצחק דז'ימטרובסקי זצ"ל דתליא הא בהא, דהתוס' לשיטתם אזלי דבמתנה מועיל לכו"ע משיכה, ומבואר דסברי דהחסרון שאינו מועיל משיכה הוא משום דמחסר

מעות וכל שלא נתן מעות אין מועיל קנין אחר, וממילא פשוט דגם חצר לא יועיל, ובאופן דלא מחסר מעות קונה גם משיכה, אך לרמב"ן דס"ל דגם במתנה אין מועיל משיכה הרי מבואר דהחסרון הוא בעיקר קנין משיכה שלא נתחדש בישראל או בנכרי לר"ל, ולא אימעות בזה רק משיכה אבל יד וחצר מועיל, [והוא מוכרח, דאל"כ איך יקנה הפקר דלא שייך בו קנין סודר, ובבאר יצחק כתב בדעת הרמב"ן דבהפקר מועיל דליכא כלל מקנה והקנין מצד הקונה לבד, אך בנתיה"מ (סי' קצ"ח סק"א) משמע דמדמה זה למתנה, וע"כ מועיל יד].

ה. וזכינו לפי"ז דעכ"פ להרמב"ן מועיל קנין חצר, אלא דצריך שיהיה לו חצר שלו, וחצר מושכרת ג"כ מועיל כמפורש בגמ' בכמה דוכתי, אך לפעמים הוא אורח או בן אצל אביו, וכן לפעמים לוקח מחבירו בביהכ"ל, ומצד קנין יד נחלקו הפוסקים אם צריך שיהא כולו בתוך ידו כנ"ל, אכן אם הכניסו לתוך כליו ג"כ מועיל אם מונח בסימטא או מקום שיש לו רשות להניח כליו או שאחזו בידו, [ע"ל שו"ע (סי' ר' ס"ג)]. ולפי"ז אם הניחו בתוך שקית או קופסה שלו שפיר קנה, ומסתמא נמי יועיל אף שלא קנה השקית או הקופסה רק בקנין הגבנה אף אי אינו מועיל רק מדרבנן, דגם באופן זה שפיר מועיל לקנין כלים מה"ת, דסו"ס יש לו רשות להניח שם, וכמוש"כ האב"מ (סי' ל' סוס"ק ה') לענין ד"א, כ"ש הכא דאף מה"ת יש לו רשות להשתמש בו דהרי נתנו לו מדעתו, ולענין הפקעת קנין המוכר ודאי מועיל קנין דרבנן, דהא טעמא דקנין דרבנן אינו מועיל מדאו' הוא משום דאין כח ביד חכמים להקנות רק להפקיע מכח הפקר ב"ד, ועכ"פ לענין הפקעת קנין מוכר ודאי יש להם כח, ולקונה הרי יש רשות שימוש מה"ת ושפיר מועיל לקנין חצר.

אכן כ"ז לדעת הרמב"ן, ואכתי יש לעיין לפי"ד תוס' דלשיטתם במקח לא יועיל אף קנין חצר ויד בלא מעות, [ובנותן לחבירו במתנה כבר נתבאר דממ"נ מועיל עכ"פ קנין יד, אלא ד"א דצריך שיהיה כולו בידו, אך כפיה"נ לא החמירו בזה, כיון דיש הרבה צדדים להקל, אך בקונה ולא שילם עדיין בזה הרי לדעת התוס' אין מועיל אף קנין יד וחצר].

ו. ולענ"ד י"ל כך, דהנה האחרונים צידדו דאחר שיש כבר קנין דרבנן יש כאן יאוש או הפקר ושוב מועיל משיכה להתוס', אך הוא דחוק, דמסתברא דכיון דחז"ל לא רצו לעקור דין תורה מסתבר דלעולם נשאר כך דינו שמה"ת צריך משיכה, אך הא מיהת מסתברא דאם בא לקנות עכשיו בקנין חצר לא חשיב מחסר מעות, דסו"ס כבר נקנה לו עכ"פ מדרבנן וקנינו כעת אינו מחייב מעות, וע"כ לא מצאנו בתוס' דאין מועיל חצר רק בנכרי דלא תיקנו בו שיועיל משיכה, אבל בישראל שתיקנו בו משיכה אף לר"י שפיר מועיל שיוכל עכ"פ לקנות אח"כ בקנין חצר אף מה"ת כדין מתנה.

ואחרי כ"ז ודאי אכתי עדיף לעשות קנין כסף, אלא דמה יעשה אם המוכר לא שילם עדיין להסוכנים, ולכא"ל בכה"ג אין שום טעם להקפיד שהקונה ישלם כיון דבלא"ה אינו נקנה מה"ת, [אך אכתי מצד חשש מק"ט ודאי טוב לשלם כאמור לעיל].

ז. אכן יש מקום לדון דיועיל מה שנותן כסף להמוכר, אף שהמוכר בעצמו לא שילם להסוכן שמכר לו, ואף שהדברים מחודשים לא אמנע מלאומרם, ועכ"פ חזי לאיצטרופי.

איתא בגמ' (ב"מ מ"ט ע"א) ישראל שאמר לבן לוי כור מעשר יש לך בידי רשאי לעשותו תרו"מ על מקו"א, ומבואר שם הטעם דלא חיישינן שיחזור בו דמחוסר אמנה הוא, ותמהו האחרונים איך מועיל תרומתו הא אכתי אינו שלו, [ע"ל ח"י הגרע"א שם קצוה"ח (סי' ר"ד סק"ג) פרי יצחק (ח"א סמ"ט) ומקור ברוך (סט"ו)], וכבר הביאו דבירו' מפורש דנעשה כשלוחו, וביארו דבאמת ישראל יש לו כח לעשות תרו"מ, [וביותר מבואר דיכול אף לעשותו כולו תרו"מ על מקו"א], והבן לוי בא מכחו.

ובעונג יו"ט (סי' ק"ז) הוכיח דרש"י ס"ל דמועיל גם בלא שליחות, וביאר עפ"ד הרמ"ה המובא בטור (אה"ע סי' ק"ב) גבי גט ע"י שליח

ולפי"ז בנד"ד שהמוכר כבר קנה הד' מינים בקנין דרבנן ואין הסוכן יכול לחזור בו, שוב א"צ שיאמר לך משוך וקני, וממילא אם הקונה ממנו יקנה בקנין כסף שוב קנה גם הוא בקנין דאורייתא, כיון דהקונה זוכה מכחו.

ח. אך המהלך מאוד מחודש, ודברי הרמ"ה ביארו באו"א, אך אכתי יש לדון עפ"ד הירושלמי דטעמא דיכול לתרום הוא משום דנעשה שלוחו של הישראל, דהנה הא דאמר' דנעשה שליח לתרום צ"ע מהכ"ת, ובאמת מדברי רש"י מוכרח דאם יחזור בו תיבטל ההפרשה, ושמעתי ממו"ר הגר"ד זצ"ל דכל ענין השליחות הוא משום דסתמא נותנו לו שיעשה בו כשלו עד כמה שלא חזר בו, [ועי' בספרי תשו' משכן שלום (ח"ב סי' מ"ח)], ולפי"ז מסתמא ה"ה דנעשה שלוחו לענין שיכול למכרו לאחר, וממילא שפיר יועיל שיקנה הקונה ע"י קנין כסף שיתן להמוכר, דאף דמה"ת לא נקנה לו מ"מ חשיב כשליחו של הסוכן למכור להקונה ע"י שיתן הכסף להמוכר, [ומועיל מדין ערב, כדין תן מנה לפלוני ויקנה לך שדין].

דמועיל אף שכותב הגט בשלו, דע"י הנתינה להאשה זוכה גם הבעל, וביאר העונג"י דכיון דכל נתינת הגט נעשה מכח הבעל הרי שזכיית האשה בא מכח הבעל וממילא זה עצמו מעשה קנין בשבילו, והוכיח כן עוד מכ"ד, ועפ"ז ביאר דה"נ גבי תרומה, כיון דאם ימשוך הבן לוי יקנה, ממילא מועיל גם קנין חלות תרומה לקניינו, דכשקורא להפירות שם תרומה ועי"ז דינו שיוקנה לשבט הכהונה, והרי זכיית השבט בא מכח הבן לוי ממילא זה גופא מעשה קנין לקנינו של הבן לוי. וביאר עוד עפ"ז הא דנתנו גב בפרעון חובו כו', דמועיל משיכת הבע"ח לקנינו של גב כיון דמכחו לוקחו, ע"ש.

ובהג"ה תמה שם לפי"ז ע"ד רש"י שכתב דא"א לקדש מה"ת בדבר שנקנה במעות לר"ל, ולא אמרי' דהבעל קונה ע"י זכיית האשה שזוכה מכחו, וביאר דהתם בעי שיאמר המוכר להבעל לך משוך וקני שמא חזר בו, משא"כ בתרומה דסתמא לא יחזור בו הישראל, [והוא מחודש, ויש שביארו דברי רש"י לענין המעות, או אחר שחזר בו].

המשך: פסקי הלכות

נכלל בדין של תלוהו וזבין, דהיינו שמוכרו באונס, כיון שאין בדעתו למכרו רק בשויות מלא, וע"י אונס ואחר הפצרות מרובות ובלית ברירה מכר לו הד' מינים, ואם כן חסר בדעת המקנה. והראיה מדין לא נתחמד ששם דנים הראשונים הרמב"ם והראב"ד האם יש בזה הדין של תלוהו וזבין, הרי ששם לא אנסו רק ע"י ריבו הפצרות, הרי שגם זה נכלל בתלוהו וזבין. והגם שבכל מקום תלוהו וזבין הוי מכירה, זה רק משום שמשלם לו את כל שווי, ולכן שייך הסברא דכיון שאינו מפסיד המוכר וקיבל את כל כספו, הוי מכירה גמורה. אבל במקרה דידן שמשלם לו פחות משווי, כיון שהמוכר מפסיד י"ל דלא הוי מכר, הוי ככפייה בפחות משויה, ולפי"ז יש להזהר בזה, דאם אינו מכירה הוי גזילה בידו.

אלא שיש לדון דזה שייך במטלטלים שיש שויות, אבל באתרוגים שאין בו שער קבוע, ומשתנה המחיר בכל יום ובכל שעה, יש לומר שלא שייך פחות משווי, וכמבואר בשו"ת בית יצחק (או"ח סי' ק"ז) דבאתרוגים ליכא שויות ותלוי לפי האדם, והיינו כמה רוצה לשלם עבורו, ולפי"ז לא שייך בזה פחות משווי. אבל יל"ע בזה כיון דשם מיירי ג"כ בקרקע, ואין אונאה לקרקעות, ואפ"ה יש את הדין של תלוהו וזבין אם שילם פחות משויה. ויש לחלק בין קרקע לאתרוג, שיש עכ"פ שער לקרקע, אלא הוא הסברא שכל מה שמשלם עבור הקרקע ה"ה שויות של הקרקע (כמו שמבואר ברשב"ם בב"ב ס"א), אבל בניד"ד יל"ע האם חשיב שער.

ויש שהעירו בזה דמה שדימהו שאלה הנ"ל למש"כ בשו"ע ר"ה סעיף ד. אבל הדמיון אינו עולה יפה, דיש מקום לחלק בין הסעיף שמבואר שפחות משויה אינו מכירה, זהו דוקא באופן המצויר שם דכפאו על המכירה כולו אלא ששילם ליה בפחות משויה, בזה לא גמר ומקנה, אבל באופן שיש לו חנות שבלאו הכי מוכן למכרו, אלא שרוצה שישלמו לו מחיר גבוה יותר, אינו דומה לתלוהו וזבין, שכן בדעתו למכרו. וכיון שסוף סוף קיבל המעות הרי הסכים גם על הסכום, שיש ראייה כיון שקיבל המעות שמסכים סוף סוף להסכום, ורק אם כל המכירה היתה באונס לא סגי שקיבל המעות כיון שלמעשה הפסיד, וכן הדעת נוטה לצד זה. ולמעשה יש לשאול שאלת רב.

לקנות ממנו בקנין כסף ומועיל לגביה אפ"י מן התורה, ואצל השני הוי לכם אפילו מה"ת.

ד) בהסבר מח' הראשונים האם מועיל קנין דרבנן לדאורייתא, מבואר במקור חיים שנחלקו הראשונים אם יש לרבנן כח מדין הפקר ב"ד הפקר להקנות נכסים, או שדינא דהפקר ב"ד הפקר מהני רק להפקיר נכסים אבל לא להקנות נכסים. עכ"פ לכו"ע יש להם כח להפקיר הנכסים, ובנידון דידן כיון שהחכמים אמרו שיקנה בקנין משיכה הרי הפקירו מיד הבעלים הראשונים, ועכ"פ הפקר ודאי הוי ומעתה כבר מהני קנינים לקנותו.

ה) מבואר בנודע ביהודה שדוקא אם הקנין דרבנן נוגע לדאורייתא לא מהני הקנין דרבנן, אבל אם הקנין דרבנן נוגע רק לענין דרבנן, הרי הוא שלו לכל דבר, ואין הדעת סובלתו דאח"כ לא יקנה בזה לענין דאורייתא. ועפ"ז לענין נידון דידן שהאלסעי"ל מקנים להמוכרים והרי הם שלו, ודאי יוכל האחר לקנותו ממנו מן התורה.

אולם יש שרצו לבנות מזה היתר מדברי הנודע ביהודה שמהני לד' מינים קנין משיכה לחוד כיון דבערב יו"ט אינו נוגע לענין לכם, וכיון שכבר הוא שלו מהני אפילו ליו"ט (עיי' דעת תורה סי' תרנ"ח סעיף ג' בשם שו"ת נטע שעשועים). אבל יל"ע בזה כיון שכל הקנין של ד' מינים הוא לקיים המצוה, וע"ז משלם דמים יקרים, לא מהני בזה שיהיה שלו ואח"כ לומר שהוא לכם, שכל מה שרוצה שיהיה שלו הוא רק כדי לקיים המצוה של ולקחתם לכם ביום הראשון*. אבל בנידון דידן נוגע שפיר דברי הגו"ב כיון שהמוכרים קונים אותם מיד האלסעי"ל כדי לסחור עם הד' מינים, ובזה ודאי הוא שלו, א"כ הקונים אותם שפיר מקיימים המצוה של לכם ודו"ק.

(וכל הנידון הנ"ל זהו רק אם אחר יו"ט משלמין את שלהם, אבל אם יש סכסוך בין המוכרים עם האלסעי"ל והמוכרים אינם משלמים כלל, יש לדון דהוי גזילה למפרע.)

שאלה: אם אנסו למוכר להוריד מהמחיר, האם הוי חסרון בהמכירה

יש שהעירו שלא להתעקש במחיר הד' מינים להוריד יותר מהמחיר הנמוך בשוק, (כמובן אם מוקיר יותר מהרגיל לא דנים), ויהיה

מדור שאלות

מתוך שאלות שנשאלה לאחרונה בהיכל הוראה ועקב קוצר הזמן לא היה לנו זמן לסדרם מוכן לדפוס ובעז"ת יסדרם לגליון הבא

שהיא פנויה.

הדין עם מי? והאם מותר להציע יותר כסף לעוזרת שתעבוד אצלי יותר שעות למרות שאני יודע שזה על חשבון אחרים?

ושאלה זו חוזרת על עצמה שלפעמים קבלן מקבל בקשות עבודה מאת אנשים, והוא מגיע עם העובדים שלו, ואז הבעל בית שאצלו הם עובדים, לוקח המספר של העובדים הביא לו ידידו הקבלן שאצלו הזמין את העבודה, ומחר הוא עוקף את ידידו ומזמין אותם לעבוד אצלו ביותר כסף האם זה מותר? האם מותר על הקבלן להגיד לו אסור לך להעסיק את הפועלים שלי?

שאלה ג'

אנחנו רוצים לפתוח גמ"ח כספים, שילוח לאנשים סכומים נכבדים עבור שיעבוד כרטיס האשראי שלהם, זה נקרא שברגע שהם קיבלו את הלוואה הגמ"ח שם יד על אשראי ברטיס נגד החוב שהוא הלוה, ובאם הוא ישלם בזמן, אז הוא קיבל הלוואה ללא הוצאות נוספות, אבל באם הוא לא ישלם בסוף והגמ"ח יוציא הכסף מהרטיס אשראי שהוא שיעבד, אז הוא יצטרך לשלם ריבית על כל חודש של פיגור ואיחור בתשלומים, וע"ז נשאלה השאלה האם יש כאן אבק ריבית שלמעשה הגמ"ח היהודי גורם שהוא יצטרך לשלם ריבית לחברה על הלוואה שיהודי נתן לו? או שזה מותר לכתחילה.

ובתוך השאלה הזאת יש את השאלה האם מותר לי לבקש מחבירי שילוח לי כסף מהכרטיס האשראי שלו ואני ישלם התשלומים עם הריבית? האם זה נקרא שאני מלווה מהיהודי ומשלם לו ריבית, או שזה כלום כי למעשה הוא לא המלוה.

שאלה ד'

אחד שרצה לשכור דירה וכבר קבעו מחיר, אבל הדירה לא תהיה פנויה אלא בתחילת החודש, והשוכר כבר שילם חודש רענט וגם סיקורטי (בלי שטר שכירות), ואחרי שיותר התעניין בדבר, החליט השוכר לבטל את המקח (עדיין לא נכנס לדירה) ותיכף הודיע למשכיר על הביטול, האם המשכיר צריך להחזיר לו את דמי השכירות של חודש וגם את הסיקורטי?

שאלה א'

ראובן היה צריך איזה שירות מחברה, וכשהוא פנה אליהם הם ענו לו אנחנו לא עובדים עם אנשים פרטיים, רק עם חברות, אז ראובן מיד מסר להם שם של חברה של ידידו שמעון, ללא ידיעתו וללא רשותו, וככה הוא קיבל את השירות שהיה צריך,

כעבור כמה חודשים שמעון מקבל הודעה מהוצאה לפועל שעדיין לא שילם על השירות שקיבל, ואם לא ישלם תוך 14 יום החשבונות שלו יהיה מעקולים,

הוא פונה לראובן ושואלו מה זה, הוא עונה לו לא היה לי ברירה איך לקבל את השירות אז השתמשתי בך, שואלו שמעון ומה עם תשלום, עונה לו ראובן אין לי כסף כעת!!! ואני לא יכול לשלם לך.

שמעון עומד בפני בעיה, אם הוא ימסור לחברה שראובן שם את זה על שמו ללא רשות, הוא ייעצר ישפט ויכול ללכת גם למאסר או לקנס גדול.

מדובר בחברה גויית!!!

האם לשמעון מותר לו למסור לחברה שראובן שם על שמו, או ח"ו הוא יקרא מוסר, ועליו לשלם כעת מהכיס שלו לחברה, וללכת להתדיין אם ראובן ולחכות עד שיום אחד הוא ישלם לו!!!!

שאלה ב'

ליהודה יש עוזרת נכרית שעובדת אצלו, ובהיותו בעל אמצעים הוא משלם תמיד מאד יפה, בתוספת טיפים נכבדים.

מה שמביא שמתי שיהודה שואל אותה כשהוא צריך אותה בשעות הלוא קבועים שעובדת אצלו האם את פנויה תמיד היא עונה כן, ואז היא מבטלת משפחות אחרים שעובדת אצלם, כדי להרויח יותר אצל יהודה.

פנה זבולון ליהודה, ואמר לו אתה עושה לי עוול, אני מקבל ביטולים מהעוזרת שלי כי אתה לוקח אותה בזמנים שהיא עובדת אצלי ומשלם יותר כסף, ואני לפעמים פתאום מיום ליום נשאר בלי עוזרת,

אומר לי יהודה, אני לא יודע מה אתה רוצה, אני שואל אותה את פנויה? היא עונה לי כן!!!

האם אני צריך לחשוב שהיא משקרת, אבל טוען לו זבולון אתה יודע שהיא עסוקה כל הזמן אצל משפחות אחרים, ואל תיתמם שכאילו אתה חושב

התשובות בעז"ת בגליון הבא

◆ מודעה משמחת ◆

לאור הדיכוי השואלים בעניני ממונות ורבית
בשבועות הבאות מתכונן בעזהי"ת
'היכל הוראה דבר המשפט'
**לשכור מקום רחבת ידיים
להורות את דבר המשפט**

פ ר ט י ם י ב ו א ן

ונזכה להגדיל תורה ולהאדירה

◆ פרנס החודש ◆

ידידינו הרבני הנגיד רוצו"ח
ר' אברהם שטידמאן שליט"א

◆ פרנס השבוע ◆

נידב ידידינו הרבני הנגיד
רודף צדקה וחסד
ר' יוסף דויטש שליט"א

◆ פרנס השבוע ◆

נידב ידידינו החשוב
לבו ער לכל דבר שבקדושה
ר' דוד בענדיקט שליט"א